



Sinkó László (Teiresziasz) és László Zsolt

A kényszer, a mozgásképtelenség szülte ironia. Sopsits rendezése kiemeli, hogy Oidipusznak mindössze a morális konzekvenciák levonására nyílik lehetősége. Természetesen a „mindössze” maga is kétségbeejtően ironikus. Sopsits Árpád interpretációjában az ember tragédiája az én lélekig-csontig meztelenedése: ahogy a kétszeresen is falanszter-szerű térben, falanszter kori divattól körülvéve, a két járatógép közötti állóföldön a főhős felfedezi és megszünteti önmagát (s ezzel még a tőle homlokegyenest különböző jelleme- ket is gondolkodóba ejti). Egyszerre ironikus és tragikus, hogy az istenek (az istenek?) peckelte csapdákból, a Szifinx rejtvénye (s már korábban a jóslat) által megpecsételt szö-

vevényes fő történetből az önbírálatra és önbíráskodásra is képes Oidipusz még viszonylag épen szabadul ki – teljes össze- omlása, szeme világának elvesztése és vé- gül nyomorult, de emberhez mégsem méltatlan halála árán.

Aki nem hiszi, vessen számot azzal, mi lesz Kreón sorsa.

OIDIPUSZ

(Szophoklész: Oidipusz király – Oidipusz Kolónoszbán; Babits Mihály fordításának felhasználásával) (Nemzeti Színház, Stúdiószínpad)

DÍSZLET, JELMEZ: Antal Csaba. DRAMATURG: Perczel Enikő. IRODALMI MUNKATÁRS: Rácz Át- tila. ZENEI MUNKATÁRS: Debreczeni Róbert. PI- ROTECHNIKA: Steiner Iván. RENDEZŐASSZISZ- TENS: Szabó Szilvia. RENDEZŐ: Sopsits Árpád. SZEREPLŐK: László Zsolt, Kulka János, Sinkó László, Udvaros Dorottya, Bodrogi Gyula, Papp Zoltán, Rátóti Zoltán, Szalay Marianna, Nagy Cili e. h./Martinovics Dorina e. h., Mar- ton Róbert, Schmied Zoltán, Vay Viktória, Ró- nai Lili/Mók Julcsi, Penke Bence, Czető Ádám/Salánki Bence. KÖZREMŰKÖDŐ ZENÉSEK: Debreczeni Róbert, Tömösközi László.

Schiller Kata felvételei

ZAPPE LÁSZLÓ

Túlságosan igaz, és túlságosan hosszú

■ ION LUCA CARAGIALE: AZ ELVESZETT LEVÉL ■

I gazi szatíra ez az előadás, mégpedig abból a fajtából, amelyet a magyar kritika előszeretettel hiányol, a magyar néző ízlése azonban nemigen visel el. Tompa Gábor rendezése elrugaskodik mindenfajta realizmustól, mindent eltúloz, vagy éppen a visszájáról mutat. Elvont és fantasztikus eszközökkel egyaránt él, hogy lehetőleg min- dent kihozzon a darabból, Caragiale jó százhusz éves politikai komédiájából. A rendező bevallott célja az volt, hogy női változatot készít – pontosabban fölcseréli a nemeket (a rengeteg férfi szerepet nők játsszák, az egyetlen nőt viszont férfi) –, hogy kiközzentse színészeit a rutinból: „meg akartam szabadítani a színészeket a »nagy előadások« ha- gyományának ránk nehezedeő kényszerétől, illetve az alól, hogy karaktereket játsszanak” – állítja. Szóval ugyanazt akarja, amit manapság oly sok rendező: a szokatlan körülmé- nyek által koncentráltabb, intenzívebb, figyelmesebb játékra, erőteljesebb jelenlétre, kü- lönleges megoldások kikísérletezésére késztetni a játsszókat. Sokféle módszerét láthattuk már ennek: van, hogy vízbe hajtják, falra másztatják, vagy éppen végig egy helyben ülte- tik a színészt, nehogy renyhüljön a művészte. Általában az ellenkező nemű szerep meg- formálása is egy a rendezői kényszerítőintézkedések közül. Tompa Gábor azonban ezút-

tal ennél lényegesen többet ér el: nemcsak a színészeket, de a darabot is kiforgatja megszokott, közkeletű, unalomig ismert formájából. Minden gesztus, minden szituáció kétértelművé válik, s ezzel igen fon- tosat közöl arról a társadalmi helyzetről, arról a politikai kultúráról, amelyben az áru ellen az lehet az egyetlen kifogás, ha valakit kihagynak belőle.

Ezzel persze nemcsak a színészeket, de a nézőket is komoly próba elé állítja az elő- adás. Nemcsak másként kell játszani, de másként kell nézni is. Tompa Gábor ke- mény és harsány dresszúra alá is veti a nézőket, hogy szokják, tanulják ezt a stí-



Panek Kati (Farfuridi) és Albert Csilla (Brînzovenescu)

lust. Nemcsak az egész előadás hosszú, de hosszadalmas ribilliók, felfordulások, nagy rohangalások is szakítják meg gyakran a történetet. Mintha a rendező „vagy megszokik, vagy megszökik” alapon tenné próbára az anekdotikus humor békés kényelmét többnyire jobban kedvelő magyar nézői ízlést. A biztonsági semmilyenség soha nem vált ki olyan elementáris eluta-

sítást, mint a szokatlanul nagy hangerő, a túlhajtott mozgás. Gyakori vád, hogy egy színész „sok” – hogy „kevés”, az jóval ritkább.

Az elveszett levél kolozsvári előadásában azonban több dolog valóban sok. A női előadás egy hatalmas és előkelően csillogó férfitévében játszódik. A darab elején a prefektus dolgát végezve bonyolítja a viszonyokat felvázoló társalgását a rendőrrel. A hölgyek olykor egyedül vagy éppen csoportosan járulnak a piszoárok sora elé. A legcsöndesebb jelenet is harsány.

Ezek a provokatív, illetve nézőszoktató eszközök az előadás elején és közben is gyakran elfedik a játék értelmét. Nagyjából a Zaharia Trachanachét játszó Kali Andrea feltűné-

Jelenet az előadásból

Biró István felvételei



STUBER ANDREA

Szegény

■ KURT WEILL - BERTOLT BRECHT:
FILLÉRES OPERA ■

A Koldusopera az a színdarab, amely a megszületése óta folyamatosan aktuálisnak tetszik. (És ez feltehetőleg így is marad még jó ideig.) Nyilván ennek is köszönhető, hogy Bertolt Brecht és Kurt Weill műve már-már megdöbbentő mértékben elterjedt a magyarországi színházakban. Kezdetleges módszerrel történt számításaink szerint az 1930-as vígszínházi ősbemutatóval együtt negyvenhét alkalommal tűzték műsorra. Most, Miskolcon, negyvennyolcadszor. Évadonként másfél Koldusopera. Aki tud ennél sűrűbben játszott darabot, szóljon! (A Hamlet nyolcvankétszer került eddig színre nálunk, de az a sorozat jóval előbb kezdődött, még 1794-ben.)

A miskolci *Filléres opera*-bemutatón az előjáték előjátékaként halványan feltűnik a redőződő függönyön egy odavetített arc. Ruszt Józsefnek tippelhető a sötét hajú, kócos, szakállas férfi. (Felmerül a mindenre gondolni kész nézőben, hogy Méhes László rendező talán valami *homage*-gesztust gyakorol, jöllehet Ruszt Brechtet mindössze egyszer vitt színre életében.) Később ugyanez a fizimiska felbukkan hatalmasan a színpad felső részére vetítve. Lenéz résnyi szemével az eseményekre, felmondja a szerzői instrukciókat, kommentál, kikacag. Ekkor már jól látszik, hogy nem Ruszt József ő, csak hasonlít rá kicsit. M. Szilágyi Lajost tisztelhetjük a személyében. Később, a *Második koldusfinálét* erősítendő, személyesen is megjelenik: az erkélyről kiabálja be a „Hang a színpad mögül” szövegét: „Mert élni hogy lehet?!” (Eörsi István fordítását játssza a színház. Bár azon kicsit csodálkoznék, ha Eörsi szövegében szerepelne *koldulik* ige, amint itt az egyik szereplő mondja: „Aki nem dolgozik, ne is kolduljék!”) M. Szilágyi Lajos szereplése – kinagyított, felpuhult arca, gúnyos nevetései, kajánsága – a rendezés brechties elemének tekinthető, amely igyekszik sokatmondóan rávetülni az egyébként némiképp elkönnyített, elrevüsitett előadásra.

Müller Júlia (Peachumné) és Szibrik Bernadett (Polly)



séig kell várunk, hogy kiderüljön: nem pusztá brahi, mindenáron való különcködés a nemek fölcserélése, T. Th. Ciupe grandiózus díszlete, Carmencita Brojboiu választékos eleganciát bohócjelmezekkel keverő ruhái, Vava Stefanescu cirkuszi rohángászásokat idéző koreográfiája, Seprődi Kiss Attila a kimódolt világot nyelvileg is megjelenítő fordítása. Kali Andrea játéka a minden helyzetben egy icipici türelmet kérve irányító aprócska előljáró szerepében kezdi sejtetni, milyen lehetőségek vannak abban, hogy a politika egykor kizárólagosan férfivilágát nők jelenítik meg. Minden szó és gesztus hamissága megsokszorozódik filigrán, nőies mozgásokkal kísérve, magas sarkú cipőkkel toppantva, vékony női hangon finomkodva vagy éppen durvulva. A politikai demagógia, a harc komolytalansága ebben a női változatban nemcsak különös színezetet, de egészen meglepő mélységet kap. Megjátszottság, manipuláció tetszik ki mindenből. Abból is, ahogy Panek Kati ábrázolja Farfuridit, a vaskos erőszakossággal nyomuló kormánypárti vezért, meg abból is, ahogy Kézdi Imola Cařavencunak, az ellenzék elharcosának szellemi fölnyit sejtetni akaró kényeskedését mutogatja. És az sem pusztán furcsaság, ahogyan a sudár Skovrán Tünde és a gömbölyded Bács Miklós eljátssza az erőszakos nőcsábász prefektus és a kikapós úriasszony viszonyát. Talpraesett nő és puhány férfi kapcsolataként huzakodásuk mélyebben bevilágít mind a társadalmi képmutatás, mind az emberi természet rejtelmeibe. A Bukarestből érkező veterán jelölt, akinek fölbukkanása utólag fölöslegessé teszi az egész helyi választási csetepatét, M. Kántor Melinda előadásában látszólag törekeny aggastyán: nemcsak el-elalszik, de szinte meg is hal, ám valójában halhatatlan, elpusztíthatatlan. A folyton okvetetlenkedő részeg polgárt mulatságos bohócként jeleníti meg Boldizsár Emőke. A minden disznóságot népes családjára és csekély fizetésére hivatkozva elkövető rendőr szerepe pedig egészen természetesen illik Laczó Júliához. Az előadás számos erős pillanata időtlen elvontságában is teljesen időszerűnek, nekünk szólónak tetszik. Amikor a választási gyűlésen kitör a botrány, a két frakció, valamint a részeg polgárok karának vonulása vad rohángászásba, majd ruhaszaggatásba torkollik, a fűzőre vetkezett nők kimerevedett életképére áttetsző műanyag lepel borul, s mintegy a demokrácia groteszk emlékműveként áll a szín közepén a dermedt tabló, hogy a bukaresti jelölt mintegy melleleg lerakhassa elé koszorúját. Álságos és tartalmatlan mechanizmusok működéséről beszél összefoglalóan a jelenet.

Tompa Gábor rendezése, amelyet a Thália Színházban láthatunk, nyilvánvalóan helyi, kolozsvári jelentőségű is. Feltehetőleg az sem véletlen, hogy a román nevet hol magyarosan, hol hangsúlyosan románosan ejtik, és nyilván annak is külön súlya van ott, hogy ez egy román történet, a román demokrácia hajnalának lényegre mutató torzképe. A direkten politikusk második rész előtt – a színen egyébként takarítóként föl-föltűnő – Albert Júlia bizonyára ezért is hadar mikrofonba egy, a magyar irodalom szinte valamennyi gyönyörű hazafias közhelyét elősoroló egyveleget. A történet, a játék rólunk is szól.

Kár, hogy nemcsak igazsága, de fölös hossza miatt is nehéz elviselni.

ION LUCA CARAGIALE:
AZ ELVESZETT LEVÉL

(Kolozsvári Állami Magyar Színház – Thália Színház)

THALIA

DÍSZLET: T. Th. Ciupe. JELMEZ: Carmencita Brojboiu. KOREOGRÁFIA: Vava Stefanescu. RENDEZŐ: Tompa Gábor.

SZEREPLŐK: Skovrán Tünde, M. Kántor Melinda, Kali Andrea, Panek Kati, Albert Csilla, Kézdi Imola, Vindis Andrea, Csutak Réka, Laczó Júlia, Albert Júlia, Kató Emőke, Bács Miklós, Boldizsár Emőke.